

5. Unipoláris tranzisztorok

Azokat a tranzisztorokat amelyeknek áramát csak egyetlen fajta töltéshordozó (elektron vagy lyuk) biztosítja, a szakirodalomban *unipoláris vagy térvezérlésű tranzisztoroknak* nevezik. Rövidített elnevezésük *FET*, amely az angol – *Field Effect Transistor* – kifejezés szavainak kezdőbetűit tartalmazza. Működésük egy félvezető kristályból álló *csatorna* vezetőképességének külső elektromos tér segítségével való változtatásán alapszik. Az elektromos teret egy *kapunak* nevezett vezérlőelektróda segítségével hozzák létre a csatorna keresztmetszetében.

A kapuelektróda felépítésének függvényében, megkülönböztetünk *záróréteges* (röviden JFET) és *szigetelt kapuelektródás (MOSFET) térvezérlésű tranzisztorokat*. A térvezérlésű tranzisztorok előnyös tulajdonságai – a bipoláris tranzisztorokhoz viszonyítva – a nagy értékű bemeneti ellenállás, egyszerű gyártástechnológia és kisebb helyigény az integrált áramkörök szerkezetében.

5.1. Záróréteges térvezérlésű tranzisztorok

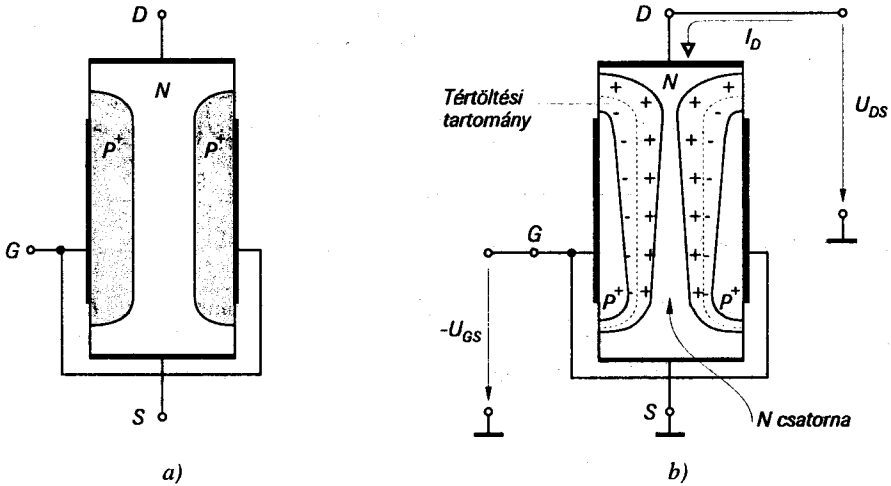
5.1.1. Felépítés és fizikai működésmód

A záróréteges térvezérlésű tranzisztorok (JFET) *csatornáját* a félvezető térfogatában két záróirányban polarizált PN-átmenet határolja (5.1. ábra). A JFET tranzisztorokat *N* és *P* csatornás változatban készítik; az ábra az *N* csatornás változatot mutatja. A csatorna 10 + 100 -szor hosszabb mint a vastagsága. A csatorna két végére fémzéssel kapcsolt elektródák a *D drain* (drain $\equiv$ nyelő) és az *S source* (source $\equiv$ forrás). A vezérlőszerepet játszó elektróda a *G gate* (gate $\equiv$ kapu). A JFET tranzisztor szerkezetét egy nagyon vékony, gyengén szennyezett réteg (csatorna) alkotja, amely két erősen szennyezett, a csatornával ellentétes szennyezettségű félvezető réteg között helyezkedik el. Az egyik PN-átmenet a gate és a csatorna között, míg a másik átmenet a félvezető *szubsztrátnak* nevezett többi része és a csatorna között helyezkedik el.

Ha a csatorna két elektródájára feszültséget kapcsolunk (U_{DS}) és a gate elektróda feszültsége (U_{GS}) nulla, a két PN-átmenet záróirányú polarizálást kap. Az *N*-típusú csatornában a *D drain* elektródától az *S source* elektróda felé áramló elektronok árama $U_{GS} = 0$ feszültségnél a legnagyobb, mivel ebben az esetben a csatorna szélessége maximális. Ezen tulajdonsága miatt a záróréteges térvezérlésű tranzisztorokat *önvezetőknek* is nevezzük.

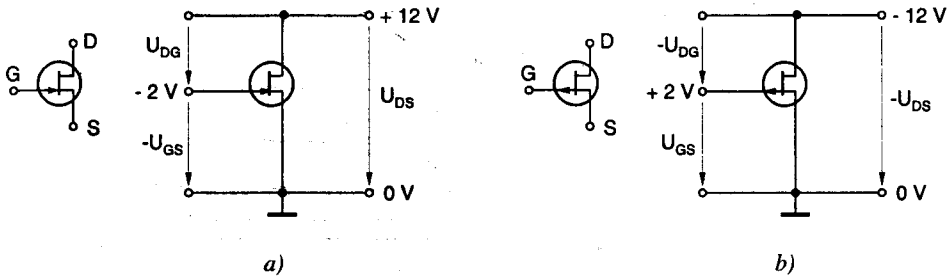
A zárórétegek szélessége, – amelyek meghatározzák a csatorna keresztmetszetét – annál nagyobb, minél nagyobb a záróirányban ható feszültség. Minél nagyobb a zárófeszültség annál kisebb a vezetőréteg keresztmetszete, tehát az ellenállása is. A csatorna-ellenállás növekedése a csatornán folyó I_D áram csökkenését eredményezi, amely sajátságos esetben nulla is lehet. Az elektronok áramlása csak a csatornán keresztül lehetséges, mivel a zárórétegekben kialakult tértöltésű zónák elektromos erőtere megakadályozza mozgásukat ezekben a tartományokban.

A zárórétegek szélessége az U_{GS} feszültség segítségével vezérelhető. A szükséges vezérlőtjeljesítmény minimális értékű, mivel a kisebbségi töltéshordozók mozgásának eredményeképpen egy elhanyagolható nagyságú záróirányú áram folyik ($\approx 10^{-8} + 10^{-10}$ A).

5.1. ábra. Az N csatornás JFET
a) elvi felépítése b) zárórétegei

Az U_{GS} feszültségnek a vezérelhetőség biztosítása miatt N csatornás JFET esetén **negatív**nak, míg P csatornás eszköz esetén **pozitív**nak kell lennie (a source elektródához viszonyítva). Hasonló módon az U_{DS} feszültség N csatornás JFET esetén **pozitív**, P csatornás JFET esetén pedig **negatív** (a source elektródához képest). A 5.2. ábra a két típusú JFET feszültségeit és szabványos rajzjeleit mutatja.

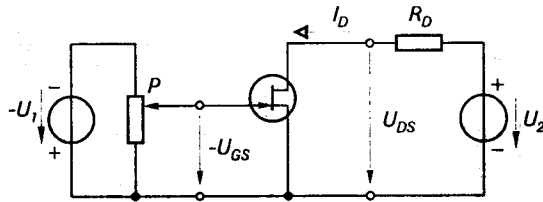

5.2. ábra. A JFET rajzjele és polarizáló feszültségei
a) N csatornás típus esetén; b) P csatornás típus esetén

5.1.2. Jelleggörbék, adatok, határértékek

Jelleggörbék

A 5.3. ábra a karakterisztikák felvételére alkalmas áramkört mutatja. Mivel a $JFET$ bemeneti vezérlőárama gyakorlatilag nullának tekinthető, nem határozható meg bemeneti jelleggörbe. Az 5.4. ábra kisjelű záróréteges FET jellemző karakterisztikáit mutatja. Az árviteli jelleggörbe esetén (5.4.a. ábra) a gate-source feszültségtartomány negatív.

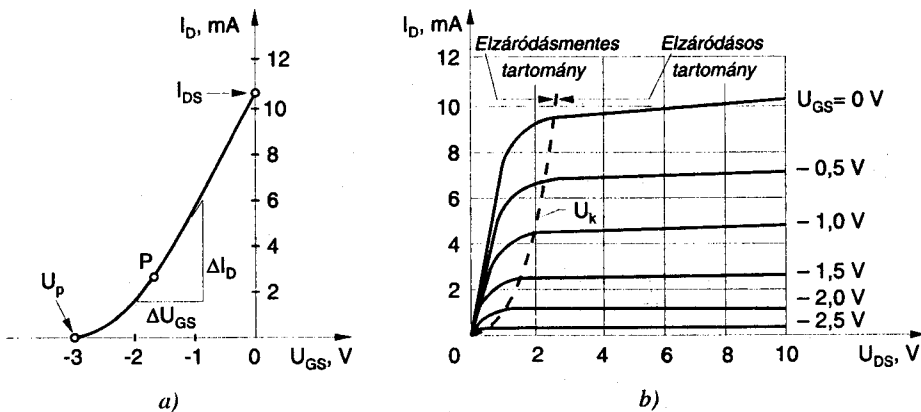

5.3. ábra. A JFET mérőkapcsolása a karakterisztikák felvételére

Azt a gate-source feszültséget, amelynél az I_D draináram nulla, U_p **elzáródási feszültségnek** nevezik (*pinch-off voltage*). Az elzáródási feszültségnél nagyobb gate-source feszültség esetén ($|U_{GS}| > U_p$) a tranzisztor csatorna-áramának változása, a következő egyenlet szerint történik:

$$I_D = I_{DS} \cdot \left(1 - \frac{U_{GS}}{U_p}\right)^2 \quad (5.1.)$$

Az I_{DS} az a draináram, amely $U_{GS} = 0$ feszültségnél folyik. Ez a záróréteges térvezérlésű tranzisztoroknál elérhető maximális értéknek tekinthető, mivel pozitív gate-source feszültséget használva erőteljesen megnő a gate-áram.

5.4. ábra. Az N csatornás záróréteges FET jelleggörbéi
a) átviteli jelleggörbe b) kimeneti jelleggörbe

A kimeneti jelleggörbének megfelelő I_D és U_{DS} paraméterek összefüggését, az 5.4.b. ábra szemlélteti. A kimeneti jelleggörbék, egyenként egy adott U_{GS} gate-source feszültség mellett érvényesek. Megfigyelhető, hogy az U_{DS} drain-source feszültség növekedésével nő az I_D draináram és természetesen a drain elektróda közelében egyre jobban csökken a csatorna keresztmetszete (5.1. ábra). Az $U_{DS} = U_k$ (**könyökfeszültség**) feszültségértéknél, a csatorna keresztmetszete a drain közelében eléri minimumát és ennek következtében a feszültség további növelése nem befolyásolja számottevően I_D értékét, amely elér egy **telítési értéket**.

A legnagyobb I_D érték a fizikai működésnek megfelelően az $U_{GS} = 0$ feszültséghez tartozik. A kimeneti karakterisztikát két tartományra oszthatjuk:

- **elzáródásmentes tartomány** ($U_{DS} \leq U_k$); Kis értékű U_{DS} feszültségnél I_D közelítően egyenesen arányos az U_{DS} feszültséggel. Az $U_k = U_{GS} - U_p$ könyökfeszültség alatt a csatornaáram az

$$I_D = \frac{I_{DS}}{U_p^2} \cdot \left[2 \cdot U_{DS} \cdot (U_{GS} - U_p) - U_{DS}^2 \right] \quad (5.2.)$$

egyenlet szerint változik.

- **elzáródásos tartomány** ($U_{DS} > U_k$); Itt a tranzisztor drainárama az (5.1.) egyenletnek megfelelően, csak az U_{GS} gate-source feszültség függvénye.

Jellemző adatok

Egy P munkapontra vonatkoztatva (5.4. ábra) a JFET **meredekségét** (S), az átviteli jelleggörbe meredekségével definiáljuk:

$$S = \frac{\Delta I_D}{\Delta U_{GS}} \Bigg|_{U_{DS} = \text{állandó}} \quad (\text{tipikus értéke } S \approx 3 + 10 \frac{\text{mA}}{\text{V}});$$

ahol ΔI_D a draináram változása és ΔU_{GS} a gate-feszültség változása.

A drain-áramot kizárólag az U_{GS} feszültség határozza meg, U_{DS} -től csak kismértékben függ. Az I_D áram, U_{DS} -től való függését a **differenciális kimeneti ellenállás** (r_{DS}) határozza meg:

$$r_{DS} = \frac{\Delta U_{DS}}{\Delta I_D} \Bigg|_{U_{GS} = \text{állandó}} \quad (\text{tipikus értéke } r_{DS} \approx 80 + 100 \text{ k}\Omega).$$

A **bemeneti ellenállás** (r_{GS}) nagyon nagy és közelítően állandó értéket képvisel:

$$r_{GS} \approx 10^{10} + 10^{14} \Omega$$

Az U_p **elzáródási feszültség** az a gate-feszültség, amelynél a draináram nulla; jellemző értéke:

$$U_p \approx -1,5 \text{ + - } 4,5 \text{ V (N csatornás JFET esetén).}$$

A záróirányú áramok (amelyeket a kisebbségi töltéshordozók hozták létre) a JFET-ek esetén csekély értéket képviselnek:

$$I_{G0} \text{ - gate-záróáram; tipikus értéke } I_{G0} \approx 5 \text{ nA;}$$

$$I_{D0} \text{ - drain-záróáram; tipikus értéke } I_{D0} \approx 20 \text{ nA.}$$

Határértékek

A zárórteges térvezérlésű tranzisztorok határértékei nagyon hasonlítanak a bipoláris tranzisztorok határadataihoz. Túllépésük a tranzisztor tönkremeneteléhez vezet.

A JFET legfontosabb határértékei, a következők:

$U_{DS\ max}$	– maximális drain-source feszültség; tipikus értéke:	$U_{DS\ max} \approx 30\ V,$
$U_{GS\ max}$	– maximális gate-source feszültség; tipikus értéke:	$U_{GS\ max} \approx -20\ V,$
$I_{D\ max}$	– maximális draináram; tipikus értéke:	$I_{D\ max} \approx 25\ mA,$
$P_{tot\ max}$	– maximális veszteségi teljesítmény; tipikus értéke:	$P_{tot\ max} \approx 300\ mW,$
$T_{j\ ma}$	– maximális záróréteg-hőmérséklet; tipikus értéke:	$T_{j\ max} \approx 130\ ^\circ C.$

A megadott tipikus értékek, kisjelű N csatornás JFET-ekre érvényesek. A *veszteségi teljesítmény* a JFET esetén, – mivel $I_G \approx 0$ – az I_D draináram és az U_{DS} drain-source feszültség szorzata:

$$P_{tot} = U_{DS} \cdot I_D.$$

5.2. MOSFET tranzisztorok

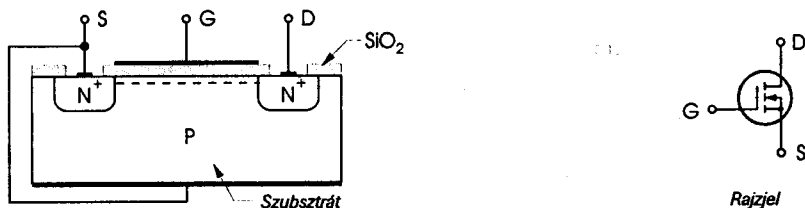
A MOS típusú térvezérlésű tranzisztorok elnevezése felépítésükkel függ össze: – a MOS $\equiv$ Metal-Oxid-Semiconductor jelentése, fém-oxid-félvezető.

5.2.1. Felépítés és fizikai működésmód

A MOSFET tranzisztorok lehetnek felépítésüktől függően *növekményes* (önzáró) és *kiürítéses* (önvezető) típusúak. Mindegyik változat előállítható N - és P csatornás kivitelben.

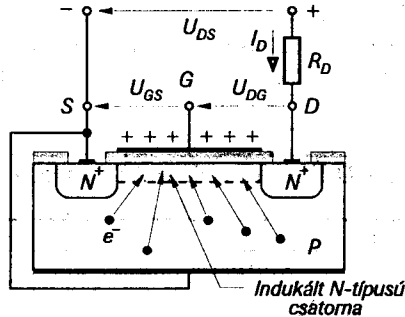
Növekményes (önzáró) típusú MOSFET

A 5.5. ábra egy N csatornás, növekményes változat felépítését szemlélteti, a szabványos rajzjelével együtt. A tranzisztor aktív része egy P -típusú, gyengén szennyezett Si alakkristályból áll, amelyet *szubsztrátnak* neveznek. Az alakkristályban két erősen szennyezett N -típusú vezető szigetet alakítanak ki, amelyek csatlakozással ellátva a tranzisztor S source- és D drain-elektrodáját alkotják. A kristály külső felületén termikus oxidációval nagyon jó szigetelő tulajdonsággal rendelkező szilícium-dioxid (SiO_2) fedőréteget növesztenek, amelyen az S és D csatlakozások számára ablakot hagynak. A SiO_2 szigetelőrétegre vékony fémréteget visznek fel, pl. párologtatással; ez lesz a gate-vezérlőelektróda, amely ily módon elszigetelődik a kristálytól. A szubsztrát kivezetését általában a tokon belül összekötik az S source-elektrodával, vagy külön kivezetésként a tokon kívülre vezetik.

5.5. ábra. Az N csatornás, növekményes MOSFET elvi felépítése és rajzjele

Ha a gate-elektroda szabadon van, bármilyen polaritású feszültséget kapcsolunk a drain és a source közé a tranzisztor zárva marad, azaz nem fog áram folyni a két kivezetés között. A gate-elektrodára pozitív feszültséget kapcsolva a source-hoz képest a *szubsztrátban elektromos tér keletkezik* (5.6. ábra). A külső elektromos tér hatására a szubsztrátban található kisebbségi töltéshordozó *elektronok* közvetlenül a SiO_2 szigetelőréteghez vándorolnak és az S és D elektróda között egy N -típusú *vezetőcsatornát* alkotnak. Az I_D draináram ilyen feltételek mellett megindul. *A csatorna vezetőképessége az U_{GS} gate-source feszültséggel szabályozható*. Minél nagyobb U_{GS} értéke, a csatorna vezetőképessége annál nagyobb és következésképpen annál nagyobb I_D értéke is.

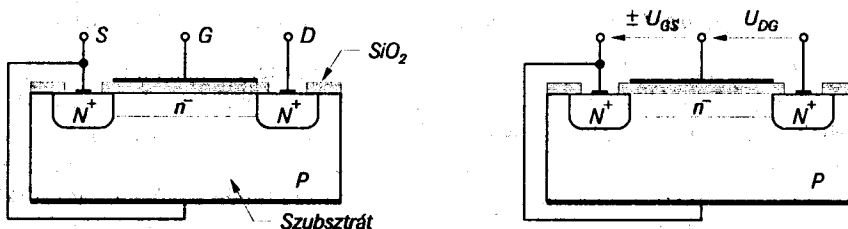
5.6. ábra. A vezetőcsatorna képződése N csatornás, növekményes típusú MOSFET esetén

Mivel a vezérlést elektromos tér hozza létre, hasonlóan a JFET-hez vezérlőteljesítmény gyakorlatilag nem szükséges. Az I_D draináram az U_{GS} gate-source feszültséggel teljesítmény felvétele nélkül vezérelhető.

Az ismertetett MOSFET típusnak az a jellegzetessége, hogy $U_{GS} = 0$ feszültségnél le van zárva, emiatt *önzáró* tranzisztoroknak is nevezik. A *növekményes* elnevezés arra a tulajdonságára utal, hogy a csatorna elektrondúsulás (P csatornás változat esetén *lyukak*) révén keletkezik pozitív gate-feszültség jelenlétében.

Kiürítéses (önvezető) típusú MOSFET

Ha az SiO_2 szigetelőréteg alatti szubsztrátban gyenge N -típusú szennyezést valósítanak meg (N csatornás változat) akkor vezetőképés összeköttetés lép fel az S és D között anélkül, hogy a gate-elektrodára feszültséget kapcsolnánk. Az ilyen felépítésű tranzisztort *önvezető* MOSFET-nek nevezik. Az N csatornás változat felépítése és feszültségviszonyai az 5.7. ábrán láthatók.

5.7. ábra. Az N csatornás, kiürítéses típusú MOSFET elvi felépítése és feszültségviszonyai

Az önvezető MOSFET esetén $I_D \neq 0$, ha $U_{GS} = 0$. Vezérlése mind pozitív, mind negatív gate-feszültséggel lehetséges. Ennek megfelelően két üzemmódban működhet:

- dúsítós üzemmód** ($U_{GS} > 0$), amikor a pozitív gate-feszültség a csatorna elektronokkal való feldúsulásához és nagyobb vezetőképességéhez vezet;
- kiürítéses üzemmód** ($U_{GS} < 0$), amikor a negatív gate-feszültség a csatorna elektronokban való elszegényesedéséhez és vezetőképességének csökkenéséhez vezet.

Mivel a kiürítéses üzemmódot gyakrabban alkalmazzák, ezért ezeket a tranzisztorokat *kiürítéses típusúnak* nevezik. Az eddigiek során tárgyalt MOSFET-ek N csatornás kivitelűek voltak. Természetesen a működési elvek maradéktalanul érvényesek a P csatornás típusokra is, ha megfordítjuk az alkalmazott feszültségek polaritását. Az 5.1. táblázat a térvezérlésű tranzisztorok felosztását, áramköri jelölésüket és alkalmazási területüket tartalmazza.

TÉRVEZÉRLÉSŰ TRANZISZTOROK TÍPUSAI					
Záróréteges FET (JFET)		MOSFET			
Kiürítéses		Kiürítéses típusú		Növekményes típusú	
N csatornás	P csatornás	N csatornás	P csatornás	N csatornás	P csatornás
<i>Diszkrét kiszérvenciacs erősítők; Analog integ- rált áramkörök</i>	<i>Diszkrét kiszérvenciacs erősítők; Analog integ- rált áramkörök</i>	<i>Diszkrét nagyfrekvenciacs erősítők; Digitális integ- rált áramkörök</i>	<i>Diszkrét nagyfrekvenciacs erősítők; Digitális integ- rált áramkörök</i>	<i>Diszkrét nagyfrekvenciacs erősítők; Digitális integ- rált áramkörök</i>	<i>Diszkrét nagyfrekvenciacs erősítők; Digitális integ- rált áramkörök</i>

5.1. táblázat. FET-ek felosztása, áramköri jelölései és alkalmazása

5.2.2. Jelleggörbék, adatok, határértékek

Jelleggörbék

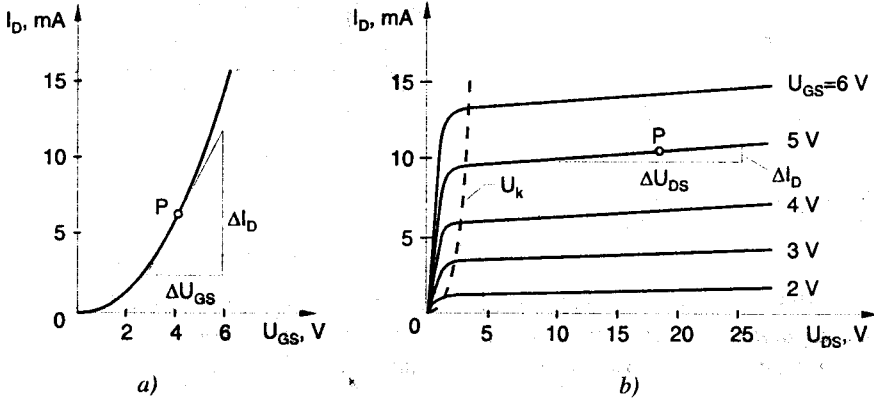
A MOSFET eszközök jellemzésére kétféle jelleggörbét használnak:

- Kimeneti jelleggörbék;** az I_D és U_{DS} értékei közötti kapcsolatot adja meg.
- Vezérlő jelleggörbék;** az I_D értékeinek az U_{GS} feszültségtől való függését ábrázolják.

Az N és P csatornás MOSFET-ek jelleggörbéi megegyeznek, csupán a feszültség és áram előjelét kell megváltoztatni. Az 5.8. ábra kisjelű N csatornás növekményes MOSFET jelleggörbéit ábrázolja. A karakterisztikák hasonlóak a bipoláris tranzisztorok karakterisztikáihoz, a *drain* a *kollektornak*, a *source* az *emitternek*, a *gate* pedig a *bázisnak* felel meg.

Az I_D áram csak akkor jelenik meg, ha az U_{GS} feszültség túllép egy határértéket (kb. 1÷2 V), amely ahhoz szükséges, hogy az elektrondúsulás nagysága a csatornában megfelelő értéket érjen el és kialakuljon a vezető hid.

Az U_{DS} feszültség növelésével az I_D draináram egy telítési értéket ér el. Ez a jelenség a gate és a drain közelében lévő csatorna potenciálkülönbségének csökkenésével magyarázható, amely a csatorna elektronokban való szegényedéséhez vezet. Az elektronok számának csökkenése a drain közelében lévő csatorna elvékonyodásához vezet, mint a JFET-ek esetében. Ez a jelenség az I_D áram, I_{DS} értékre való *telítődését* eredményezi.

5.8. ábra. Az N csatornás növekményes MOSFET jelleggörbéi
a) átviteli jelleggörbe b) kimeneti jelleggörbe

Jellemző adatok

Az átviteli jelleggörbe S *meredeksége* egy P munkapontban a MOSFET vezérlési tulajdonságait jellemzi:

$$S = \left. \frac{\Delta I_D}{\Delta U_{GS}} \right|_{U_{DS} = \text{állandó}} \quad (\text{jellemző érték: } S \approx 5 + 12 \frac{\text{mA}}{\text{V}}).$$

Itt ΔI_D a draináram változása és ΔU_{GS} a gate-feszültség változása, ha U_{DS} állandó.

A kimeneti jelleggörbe meredeksége egy P munkapontban az ebben a pontban érvényes, r_{DS} *differenciális kimeneti ellenállást* adja meg:

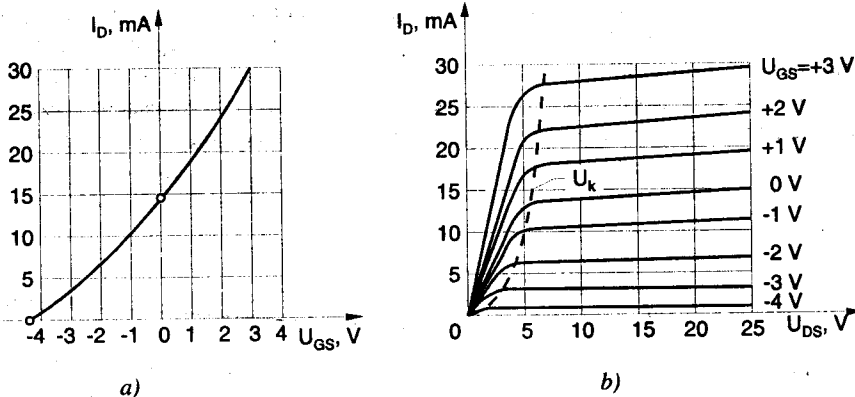
$$r_{DS} = \left. \frac{\Delta U_{DS}}{\Delta I_D} \right|_{U_{GS} = \text{állandó}} \quad (\text{jellemző érték: } r_{DS} \approx 10 + 50 \text{ k}\Omega);$$

ahol ΔU_{DS} a drain-feszültség változása és ΔI_D a draináram változása, ha U_{GS} állandó.

Az N csatornás kiürítéssel MOSFET karakterisztikái az 5.9. ábrán láthatók. Felépítésének megfelelően $U_{GS} = 0$ V feszültségen egy bizonyos értékű I_D draináram folyik. Ha $U_{GS} > 0$, akkor a csatorna vezetőképessége és a draináram nő. A kimeneti jelleggörbék *magasabban* helyezkednek el. Ha $U_{GS} < 0$, akkor a csatorna vezetőképessége és a draináram csökken. A kimeneti jelleggörbék *alacsonyabban* helyezkednek el.

A MOS tranzisztorok r_{GS} *bemeneti ellenállása* sokkal nagyobb mint a bipoláris tranzisztoroké, elérheti a $10^{13} + 10^{15} \Omega$ értéket is; tipikus értéke $r_{GS} \approx 10^{14} \Omega$.

5.9. ábra. Az N csatornás kiűrtésű MOSFET jelleggörbéi
a) átviteli jelleggörbe b) kimeneti jelleggörbe

A MOSFET eszközök egyik hátránya, hogy a gate és a szubsztrát között fellépő, ún. C_{GS} **bemeneti kapacitás** már viszonylag kis feszültségeken – 50 V körüli értéken – átüt és a tranzisztor maradandóan károsodik. A bemeneti kapacitás jellemző értéke:

$$C_{GS} \approx 2 + 5 \text{ pF.}$$

A nagyon nagy bemeneti ellenállás miatt a tranzisztor átütését okozó feszültség igen könnyen felléphet. Nagyon veszélyes a **statikus töltés**, ami a tranzisztorra már érintéskor is átütheti. Ennek elkerülése céljából a MOSFET-eket rövidrezárt csatlakozásokkal szállítják és tárolják. Áramkörökbe való beépítésükkor földelik a munkaasztalt, a készüléket és a forrasztópákát. A MOSFET-ek védelme céljából a gate és a szubsztrát közé egyes esetekben Zener-diódát építenek be, ami természetesen negatívan befolyásolja az eredő bemeneti ellenállás értékét.

A MOSFET-ek gate-árama gyakorlatilag nullának tekinthető, mégis értéke adott U_{GS} és U_{DS} feszültségeken és adott hőmérsékleten jellemzi a tranzisztor minőségét. Ezt az I_{GS} **szívárgási gate-áram** fejezi ki, amelynek jellemző értéke pA nagyságrendű.

$$I_{GS} \approx 0,1 + 10 \text{ pA.}$$

A MOSFET lezárt állapotában is folyik egy nagyon kis értékű draináram, amelynek értéke a tranzisztor zárási jóságát jellemzi. Ez az áram az $I_{D \text{ off}}$ **zárási draináram**, melynek tipikus értékei különböző hőmérsékleten:

$$I_{D \text{ off}} \approx 10 + 500 \text{ pA; } T_j = 25 \text{ }^\circ\text{C} \text{ záróréteg-hőmérsékleten,}$$

$$I_{D \text{ off}} \approx 10 + 100 \text{ pA; } T_j = 125 \text{ }^\circ\text{C} \text{ záróréteg-hőmérsékleten.}$$

A különböző gyártók adatlapjain meg szokták adni a MOSFET-ek drain-source elektródái között fellépő egyenáramú ellenállásait, vezetési és zárási állapotban adott mérési feltételek mellett.

$$R_{DS \text{ on}} \text{ - vezetési irányú ellenállás; tipikus értéke: } R_{DS \text{ on}} \approx 200 \text{ } \Omega;$$

$$R_{DS \text{ off}} \text{ - záróirányú ellenállás; tipikus értéke: } R_{DS \text{ off}} \approx 10^{10} \text{ } \Omega.$$

Határértékek

A határadatok túllépése a MOSFET-ek maradandó károsodásához vezet. A legfontosabb határértékek a következők:

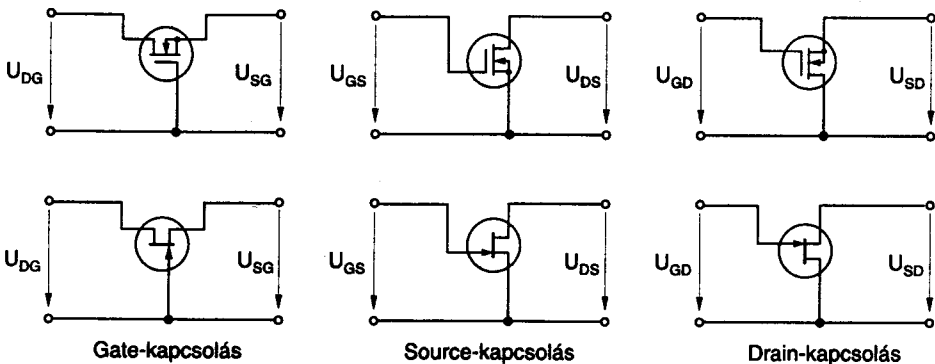
$U_{DS\ max}$	– maximális drain-source feszültség; tipikus értéke:	$U_{DS\ max} \approx 40\ \text{V}$,
$U_{GS\ max}$	– maximális gate-source feszültség; tipikus értéke:	$U_{GS\ max} \approx \pm 10\ \text{V}$,
$I_{D\ max}$	– maximális drain-áram; tipikus értéke:	$I_{D\ max} \approx 50\ \text{mA}$,
$P_{tot\ max}$	– maximális veszteségi teljesítmény; jellemző értéke:	$P_{tot\ max} \approx 300\ \text{mW}$,
$T_{j\ max}$	– maximális záróréteg-hőmérséklet; jellemző értéke:	$T_{j\ max} \approx 150\ \text{°C}$.

A megadott jellemző értékek kiürítéses, N csatornás MOSFET esetén érvényesek. A MOSFET veszteségi teljesítménye a JFET-tel azonos módon számítható: $P_{tot} = U_{DS} \cdot I_D$.

5.3. A térvezérlésű tranzisztorok alapkapsolásai

A térvezérlésű tranzisztorokat leggyakrabban erősítőkben, kapcsolófokozatokban és oszcillátorokban alkalmazzák. A kisjelű típusok nagy bemeneti ellenállása, csekély saját zaja és magas határfrekvenciája nagyon kis szintű jelek erősítését teszi lehetővé széles frekvenciatartományban. A teljesítmény MOSFET-ek kapcsolási ideje egy nagyságrenddel kisebb, az azonos teljesítményű bipoláris tranzisztorokénál és a szükséges vezérlőtelijsítmény minimális értéket képvisel. A bipoláris tranzisztoros kapcsolásokhoz hasonlóan a térvezérlésű tranzisztoros áramköröknél is háromféle erősítő-alapkapsolás lehetséges (5.10. ábra):

- **source-kapcsolás**, vagy földelt source-ú kapcsolás; a bipoláris tranzisztor emitterkapcsolásának felel meg,
- **gate-kapcsolás**, vagy földelt gate-ű kapcsolás; a bipoláris tranzisztor báziskapcsolásának felel meg,
- **drainkapcsolás**, vagy földelt drainű kapcsolás; a bipoláris tranzisztorok kollektorkapcsolásának felel meg.

5.10. ábra. A FET-ek alapkapsolásai

A gate-kapcsolást ritkán használják (általában csak magas frekvencián), mivel a nagyon nagy gate-csatorna ellenállás a gyakorlatban nem használható fel előnyösen.

Összefoglaló kérdések:

1. Miért nevezik a térvezérlésű tranzisztorokat unipoláris tranzisztoroknak?
2. Mi az oka a térvezérlésű tranzisztorok elhanyagolható értékű vezérlőteljesítmény-igényének?
3. Milyen elektródái vannak a térvezérlésű tranzisztoroknak?
4. Mik a különbségek a növekményes és az elzáródásos FET típusok között?
5. Miért építhetők egyszerűbb áramkörök a növekményes típusú térvezérlésű tranzisztorokkal?
6. Mit nevezünk elzáródási feszültségnek?
7. Milyen tartományai vannak egy FET karakterisztikájának és melyek a jellemzői?
8. Milyen nagyságrendű a bemeneti ellenállás MOSFET-ek esetén?
9. Hogyan védekeznek a statikus töltések káros hatása ellen FET-ek esetében?
10. Milyen alapkapcsolásokat különböztetünk meg térvezérlésű tranzisztorok esetén?